

Lindesplanaden – Stadens gröna ryggrad

Med hänvisning till Infrastrukturnämndens arbetsprogram 2015 om en plan för underhåll och förnyelse av Esplanadparken har markenheten sammanställt befintligt material samt funderat hur arbetet kan påbörjas med en framtida förnyelse av Esplanadparken.

Status i Stadsplan: Det finns sammanlagt 7st stadsplaner som esplanaden är indelad i. Nr.196, 125, 334, 531, 671, 16 och 604. I de flesta finns ingen beteckning för esplanaden status utom i Nr. 531 där den har beteckningen Pk – Kulturhistorisk värdefullt parkområde som bör skyddas och i Nr. 604 som P – Parkområde (Sundblomsskvären) som bör iordningställas och underhållas med högt ställda krav på omgivningskvalitet.

Status i Generalplan: Område eller objekt som skall skyddas med stöd av lagstiftning. Kulturhistoriskvärdefull miljö. Avser också den hårdgjorda ytan på Stora gatan och Norra Esplanadgatan.

Esplanaden

Den lövrika lindesplanaden binder samman färjhamnen i väster och småbåtshamnen i öster. Esplanaden är ett väl utnyttjat gångstråk och den viktigaste delen av stadens gröna ryggrad.

Esplanaden består av sex ståtliga rader av lindar från Torggatan fram till kyrkan. Från kyrkan till Neptunigatan finns klotlönnar på Norra Esplanadgatan. Lindarnas ålder varierar. De äldsta träden är i den östra delen av esplanaden och är närmare 100 år gamla medan lindarna vid Havets folk är ca 35-40 år gamla. Den riktgivande förväntade livslängden för parklind i Finland är 170 år i goda växtförhållanden. Esplanaden består av 320st Parklindar *Tilia x europaea*.

Esplanadens hamlade lindar på 60-talet

För ca 50 år sen hamlades lindarna enligt dåtida principer, vilket är orsaken till de problem vi har idag med träden. Lindarna stympades kraftigt vilket bidragit till rötangrepp i de stora såren, speciellt vid toppkapningen. Röta är svampangrepp på ved och försvagar trädet. Nerbrytningsvampen har kommit in i trädet via skador på barken som trädet inte kunnat läka inom rimlig tid eller via rotskador som orsakats av grävning.

Trädens kondition

Lindarnas kondition varierar. Träden som växt i gräsytan har haft bättre förutsättningar gällande syre- och vattentillförseln till rötterna. Men tidigare felaktig beskärning och grävning i rotzonen har orsakat rötskador i alla träd. Träden som växer i den hårdgjorda ytan har inte bara sämre vattentillförsel utan har beskurits ännu hårdare för att inte slå i husfasader eller tak. Flera av dessa träd har redan ersatts med nya. Etableringen har visat sig vara ganska dålig speciellt på södra sidan där höga hus hindrar ljuset.

År 2001 påbörjades en genomgång av lindarna mellan Torggatan och Ålandsvägen av arborister (trädvårdsspecialist). Lindarnas kronor glesades ur för att minska vikten och torra grenas togs bort. Minskar man vikten på kronan på ett träd som är angripet av röta är risken mindre att trädet fläks sönder. Efter år 2001 beskas träden av arborister fram till år 2008 då alla träd i allén var genomgångna.

Vissa utvalda träd har genomgått ultraljudsundersökning år 2008 med Picus Sonic Tomograph. Efter en okulär besiktning där man misstänker större rötangrepp kan man med ultraljudsundersökning se hur stor procent av veden som är frisk eller murken inom ett visst område på stammen.

Foto: Teppo Suoranta

Trädinventering

Trädinventeringar är ett viktigt redskap i skötseln av trädbestånd. De ger oss en överblick över trädbeståndet, eventuella risker och åtgärdsbehov. Det finns ett stort antal användningsområden för en trädinventering. Därför är det viktigt att använda inventeringen till det specifika behovet som finns som t.ex. för Esplanadens träd att bedöma vitaliteten och till vilken riskklass de tillhör. För att kunna skapa en trädplan eller trädvårdsplan behöver inventeringen göras av personer insatta i dendrologi (vetenskap om träd). En nationell standard för trädinventering finns att hämta från webben (Svensk).

Stadens träd har inventerats i två omgångar. År 1972 inventerades enbart antal träd och sort. År 1985 ingick i inventeringen trädets stam höjd, -omkrets, totalhöjd, krondiameter, uppskattad ålder och sort. Trädens vitalitet, kondition och riskklass bedömdes inte i inventeringarna. Staden har ingen egen resurs eller kunskap för att genomföra en inventering där trädens kondition och riskklass bedöms.

Trädinventeringar är en färskvara som hela tiden måste hållas uppdaterad, både gällande förändringar i trädbeståndet, nyplanteringar och borttagning av träd. Speciellt viktiga är gatuträden eftersom deras tillstånd snabbt kan förändras genom påkörningsskador, saltskador och grävningar. Det utsatta läget tillsammans med de konsekvenser ett skadat träd kan få om det faller gör att gatuträden måste hållas under hårdare bevakning än parkträden. Rekommendationen är att gatuträden inventeras var femte år och parkträden vart tionde år.

Fortsatta åtgärder

Nästa åtgärd är att utföra en reducering av kronan på lindarna. Genom rätt beskärningsteknik minskar man kronans vikt mot de rötangripna håligheterna i de gamla hårt beskurna såren. Risken att träden fläks sönder där den nya toppen växt ut minskar. Denna åtgärd är planerad att påbörjas januari - februari 2016.

Under 3-4 veckor/år beskärs lindarna med klätterteknik som möjliggör åtkomst till de innersta grenverken och med hjälp av en traktorlift som man når yttersta grenarna med.

Arbetet med hela Esplanaden beräknas ta ca 5 år och kosta ca 100 000 euro. När arboristerna gått genom en sektion av lindarna får vi en reviderad rapport om lindarnas kondition. I samband med beskärningen beställs en trädvårdsplan av arboristerna.

Foto: Teppo Suoranta

Speciellt på sommaren när lövverket är fullt utvecklat upplever många esplanaden som väldigt mörk. Förslag att gallra träden för att få mera ljus har förekommit men det rekommenderas inte enbart för ljusets skull. Man kan skada närliggande träd vid nerplockningen och vinden skulle få mera fart genom de kvarvarande träden och öka risken för nedkommande grenar avsevärt. Men vartefter trädens kondition försämras kan man bli tvungen att ta bort riskträd. Det är svårt för nya små träd att etablera sig i luckorna mellan gamla stora träd. Konkurrenten om ljuset är för stort och träden skulle bli för olikåldrade och ojämna. När det blir stora luckor av borttagna lindar i Esplanaden är det dags att förnya hela avsnittet.

Esplanaden förnyas, när och hur?

När vi vet dagens kondition på esplanadens lindar kanske frågan "när" kan besvaras. En arbetsgrupp bestående av sakkunniga från Museibyrån, Stadsarkitektkansliet, Infrastrukturen och konsult som tar fram de större grundläggande principerna hur processen med förnyandet ska gå vidare behöver sammansättas. Den jobbar med de historiska aspekterna, utformningen, sortval av träd m.m. Vartefter skötselbeskärningen framskrider och mera information om lindarnas kondition finns tillgänglig kan en mera detaljerad förnyelseplan påbörjas.

Exempel på hur förnyandet kan gå till

Förnyandet av Esplanaden ska ske i etapper där man tar en sektion åt gången för att det inte ska bli ett alltför stort projekt med tanke på hur många träd som ska planteras. Viktigt är att man planterar en hel sektion så att alla träd får samma tillgång av ljus. Bytet av alla träd bör ske inom en 6-7 års period för att träden inte ska bli för olikåldrade.

Arbetsprocessen blir att träden kapas, stubbar grävs upp, ev. upphöjning av markytan där det är sankt idag, justering av belysningen ifall markytan ändras, nya växtbäddar med bra jord, växtstöd och ny grusgång. I Esplanaden finns avlopps och vattenledningar som måste beaktas.

Etableringstiden för träd är ca fem år då de behöver extra omvårdnad. Viktigt är att bevattning sker varje vecka under första året. Därefter man kan ha längre mellan gångerna om det inte är alltför torrt. Uppbyggnadsbeskärningen påbörjas 3 år efter planteringen.

Träden i den hårdgjorda ytan är mer utsatta än träden i gräsytan. De behöver en väl tilltagen planteringsgrop som dränerar och bra jord för god etablering. Stamskydd kan bli aktuellt på utsatta platser.

Sammanfattning

Lindars dagskondition är inte den bästa idag men de följs upp så att de inte medför fara för allmänheten. Med rätt skötselbeskrivning, inventering och trädvårdsplan av sakkunnig förlänger vi trädens livslängd.

Arbetsgruppen jobbar med de grundläggande principerna och tar fram en framtidsalternativ om förnyelsen av Esplanaden lindar där utformning, sortval av träd där de historiska aspekterna är beaktade. När tillräckligt med material finns att delge bör Mariehamnarna få ta ställning till förnyelsen av Esplanaden.

Anne Nordblom
Stadsträdgårdsmästare